

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 147/14

Λουξεμβούργο, 11 Νοεμβρίου 2014

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα στην υπόθεση C-472/13
Andre Lawrence Shepherd κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της
Γερμανίας

Κατά τη γενική εισαγγελία Sharpston, πρόσωπο που ανήκει στο μη μάχιμο προσωπικό μπορεί να ζητήσει άσυλο αν θεωρεί ότι είναι πιθανό να κινηθεί εναντίον του ποινική δίωξη ή να του επιβληθεί ποινή λόγω της αρνήσεώς του να εκπληρώσει τη στρατιωτική του θητεία, εφόσον θα υπήρχε το ενδεχόμενο να εμπλακεί στη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου

Κατά την αξιολόγηση τέτοιου είδους αιτήσεων ασύλου οι αρμόδιες εθνικές αρχές δεν πρέπει να εφαρμόζουν κανόνες ή διαδικασίες του διεθνούς ποινικού δικαίου

Κατά την οδηγία για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα¹, υπήκοος τρίτης χώρας που φοβάται βασίμως ότι θα διωχθεί στη χώρα καταγωγής του για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα μπορεί να ζητήσει τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα εντός της ΕΕ.

Ο A. L. Shepherd, υπήκοος ΗΠΑ, κατετάγη στις ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ τον Δεκέμβριο 2003. Εκπαιδεύτηκε ως μηχανικός συντηρήσεως ελικοπτέρων τύπου Apache και το 2004 προωθήθηκε στο Ιράκ, όπου ασχολήθηκε με τη συντήρηση (ιδίως) ελικοπτέρων. Τον Φεβρουάριο του 2005 επέστρεψε με τη μονάδα του στη βάση του στη Γερμανία. Τότε άρχισε να αμφιβάλει αναφορικά με τη νομιμότητα του πολέμου στο Ιράκ και να ερευνά περαιτέρω το ζήτημα. Εκείνη τη χρονική περίοδο είχε καταλήξει στην άποψη ότι ο πόλεμος του Ιράκ ήταν αντίθετος προς το διεθνές δίκαιο. Θεωρούσε ότι κατά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στο Ιράκ γινόταν συστηματική, αδιάκριτη και δυσανάλογα μεγάλη χρήση όπλων, χωρίς να λαμβάνεται καθόλου υπόψη ο άμαχος πληθυσμός. Συνεπεία ιδίως της ολοένα και συχνότερης χρήσεως των ελικοπτέρων Apache στις επιχειρήσεις, αυξανόταν διαρκώς ο αριθμός των πληττόμενων αμάχων και οι παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Κατά την άποψή του, τα ελικόπτερα δεν θα είχαν χρησιμοποιηθεί στις επιχειρήσεις αν οι μηχανικοί συντηρήσεως, όπως ο ίδιος, δεν φρόντιζαν ώστε να είναι ετοιμοπόλεμα.

Ο A. L. Shepherd επιθυμούσε να αποφύγει το ενδεχόμενο να μετάσχει σε εγκλήματα πολέμου στο πλαίσιο της συμμετοχής της μονάδας του σε στρατιωτικές επιχειρήσεις στο Ιράκ. Απέκλεισε την πιθανότητα να ζητήσει από τις αρχές των ΗΠΑ να μην προωθηθεί για λόγους συνειδήσεως, διότι δεν απορρίπτει παντελώς τον πόλεμο και τη χρήση βίας. Πράγματι, κατετάγη εκ νέου στις ένοπλες δυνάμεις μετά το τέλος της αρχικής θητείας του. Θεώρησε ότι, ακόμη και αν υπέβαλε αίτηση να μην υπηρετήσει ένοπλη θητεία, δεν αποκλειόταν το ενδεχόμενο να προωθηθεί εκ νέου στο Ιράκ. Για τον λόγο αυτό, αποφάσισε να εγκαταλείψει τον στρατό των ΗΠΑ, πριν αρχίσει η δεύτερη θητεία του στο Ιράκ και λιποτάκτησε στις 11 Απριλίου 2007. Δεδομένου ότι λόγω της αρνήσεώς του να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία στο Ιράκ, υπάρχει το ενδεχόμενο να διωχθεί ποινικώς για λιποταξία από τις στρατιωτικές αρχές των ΗΠΑ, ο A. L. Shepherd ζήτησε άσυλο στη Γερμανία τον Αύγουστο 2008.

Τον Μάρτιο του 2011, το Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (ομοσπονδιακή υπηρεσία μεταναστεύσεως και προσφύγων) απέρριψε την αίτηση ασύλου του A. L. Shepherd λόγω του ότι:

¹ Οδηγία 2004/83/ΕΚ της 29ης Απριλίου για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ 2004, L 304, σ. 12) (the Qualification Directive).

1) δεν υπάρχει θεμελιώδες δικαίωμα για άρνηση εκπληρώσεως ένοπλης θητείας για λόγους συνειδήσεως· 2) μπορούσε να εγκαταλείψει το στράτευμα με νόμιμα μέσα· 3) δεν εμπίπτει στο υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την αναγνώριση.

Ο A. L. Shepherd προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Bayerisches Verwaltungsgericht München (βαυαρικό διοικητικό δικαστήριο του Μονάχου, Γερμανία). Ισχυρίζεται ότι εσφαλμένως το Bundesamt επικεντρώθηκε στην έννοια της *πράξεως* διώξεως, παραβλέποντας την έννοια των λόγων διώξεως. Το Bundesamt εφάρμοσε εσφαλμένως αρχές του διεθνούς ποινικού δικαίου κατά την εξέταση αιτήσεως ασύλου. Για τον λόγο αυτό, κατέληξε στο εσφαλμένο συμπέρασμα ότι πρόσωπο που αρνείται να εκπληρώσει στρατιωτική θητεία μπορεί να υπαχθεί στο καθεστώς του πρόσφυγα μόνον εφόσον αποδείξει «πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία» ότι, αν παρέμενε στις ένοπλες δυνάμεις, θα γινόταν ένοχος εγκλήματος προβλεπόμενου από το διεθνές ποινικό δίκαιο.

Το Bayerisches Verwaltungsgericht München υπέβαλε λοιπόν ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα, ζητώντας διευκρινίσεις σχετικά με την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας για την αναγνώριση. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι η ποινική δίωξη ή επιβολής ποινής για την άρνηση εκπλήρωσης στρατιωτικής θητείας σε σύρραξη, εάν η εκπλήρωση της στρατιωτικής θητείας θα συμπεριλάμβανε εγκλήματα, είναι πράξη διώξεως, για τους σκοπούς εφαρμογής της οδηγίας για την αναγνώριση. Το κεντρικό ζήτημα είναι αν το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε' τυγχάνει εφαρμογής σε πρόσωπο ευρισκόμενο στη θέση του A. L. Shepherd και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, πώς πρέπει να προσεγγίσει το γερμανικό δικαστήριο την υπόθεση αυτή.

Με τις σημερινές προτάσεις της, η γενική εισαγγελέας Eleanor Sharpston απαντά στα ερωτήματα αυτά. Φρονεί ότι η φράση «[...] εάν η *εκπλήρωση της στρατιωτικής θητείας θα συμπεριλάμβανε* [τη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου]» του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας για την αναγνώριση έχει την έννοια ότι καλύπτει όλο το στρατιωτικό προσωπικό, συμπεριλαμβανομένου του προσωπικού που ασκεί καθήκοντα διοικητικής μέριμνας και υποστηρίξεως, όπως ένας μηχανικός συντηρήσεως ελικοπτέρων. Το γράμμα της οδηγίας για την αναγνώριση δεν συναρτά την προπαρατεθείσα φράση από τον όρο το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να ανήκει στο μάχιμο προσωπικό. Η θέση αυτή συνάδει με τον πρωταρχικό σκοπό της οδηγίας, ο οποίος συνίσταται στον προσδιορισμό των προσώπων που είναι εξαναγκασμένα από τις περιστάσεις να αναζητήσουν προστασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και χρήζουν όντως προστασίας.

Η γενική εισαγγελέας θεωρεί ότι η απάντηση στο ερώτημα κατά πόσον ένα πρόσωπο «θα εξωθούνταν» να μετásχει στην τέλεση εγκλημάτων πολέμου δεν είναι εύκολη, επειδή προϋποθέτει αξιολόγηση από τις εθνικές αρχές πράξεων και των συνεπειών πράξεων που δεν έχουν ακόμη τελεσθεί.

Η συγκεκριμένη αξιολόγηση διαφέρει ουσιαδώς από την *εκ των υστέρων* έρευνα η οποία διεξάγεται μετά την κίνηση ποινικής διαδικασίας. Εν προκειμένω, οι εθνικές αρχές πρέπει να κρίνουν αν υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ των πράξεων του ενδιαφερομένου και της πιθανότητας διαπράξεως εγκλημάτων πολέμου, με αποτέλεσμα ο ενδιαφερόμενος να είχε εξωθηθεί να συμμετάσχει στη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου καθόσον οι πράξεις του θα εμπεριείχαν ένα από τα στοιχειοθετούντα τέτοιου είδους εγκλήματα προαπαιτούμενα.

Όσον αφορά το ερώτημα αν μπορεί να χορηγηθεί καθεστώς ασύλου στον A. L. Shepherd κατά την έννοια της οδηγίας για την αναγνώριση, πρέπει να υφίσταται άμεση σχέση μεταξύ των προβλεπόμενων από την οδηγία λόγων και των πράξεων διώξεως που ορίζει το άρθρο 9. Κατά την εκτίμηση αν ο A. L. Shepherd είναι μέλος ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, οι εθνικές αρχές πρέπει να εξετάσουν κατά πόσον οι πεποιθήσεις του είναι αρκούντως εδραίες, εμπεριστατωμένες, συνεκτικές και σοβαρές όσον αφορά τη συγκεκριμένη σύρραξη. Οι αρχές πρέπει να εξακριβώσουν αν, βάσει του αποδεικτικού υλικού που έχουν στη διάθεσή τους, μπορεί ευλόγως να θεωρηθεί ότι στις ΗΠΑ, άτομα με τις ίδιες πεποιθήσεις γίνονται αντιληπτά ως διαφορετικά και αν υφίστανται γενικώς διαφορετική μεταχείριση από το κοινωνικό σύνολο.

Όσον αφορά το αν η σύρραξη περί της οποίας πρόκειται συνεπάγεται, κατά τρόπο προεξάρχοντα ή συστηματικό, τη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου ή αν αρκεί να αποδείξει ο αιτών ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι ένοπλες δυνάμεις στις οποίες ανήκει τέλεσαν τέτοιου είδους πράξεις, η γενική

εισαγγελέας απαντά ότι καμία από τις δύο εναλλακτικές δυνατότητες δεν είναι καθοριστική προκειμένου να κριθεί αν τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε΄, της οδηγίας για την αναγνώριση. Αυτό που έχει σημασία είναι το ενδεχόμενο να διαπράξει ο αιτών τέτοιου είδους εγκλήματα πολέμου. Δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθεί ότι αναμενόταν, πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία, η ύπαρξη παραβιάσεων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου. Η γενική εισαγγελέας επισημαίνει με ιδιαίτερη έμφαση ότι δεν είναι σκόπιμο να ληφθούν υπόψη οι διατάξεις του καταστατικού της Ρώμης του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου εν προκειμένω.

Η γενική εισαγγελέας φρονεί ότι η ύπαρξη εθνικού ή διεθνούς μηχανισμού διώξεως των εγκλημάτων πολέμου μπορεί καταρχήν να λειτουργήσει αποτρεπτικά όσον αφορά τη διάπραξη τους. Εντούτοις, δυστυχώς είναι αδιαμφισβήτητο ότι, παρά την ύπαρξη του εν λόγω μηχανισμού, ενίοτε διαπράττονται εγκλήματα πολέμου στο πλαίσιο συρράξεων. Επομένως, προκειμένου το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε΄, της οδηγίας για την αναγνώριση να αποτελεί πράγματι μέσο προστασίας όσων είναι πιθανό να μετάσχουν στη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου, πρέπει να λειτουργεί ανεξαρτήτως του αν υφίστανται και τίθενται σε εφαρμογή εθνικοί ή διεθνείς μηχανισμοί για τη δίωξη και την επιβολή ποινής για εγκλήματα πολέμου.

Αναφορικά με το ζήτημα αν μπορεί να γίνει επίκληση του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε΄, της οδηγίας για την αναγνώριση, μολονότι η στρατιωτική επιχείρηση έχει νομιμοποιηθεί από τη διεθνή κοινότητα ή στηρίζεται σε εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, κατά τη γενική εισαγγελέα, η ύπαρξη εντολής του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών δεν απαλλάσσει από την ανάγκη να διενεργηθεί η αξιολόγηση που προβλέπει η οδηγία για την αναγνώριση και δεν επηρεάζει την έκβασή της. Επίσης, δεν αποκλείει αυτή καθεαυτή την πιθανότητα να τελέσθηκαν ή να τελεσθούν οι πράξεις του άρθρου 12 της οδηγίας για την αναγνώριση.

Με το τελευταίο από τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε΄, της οδηγίας για την αναγνώριση, το γερμανικό δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν, πριν επικαλεστεί την εν λόγω διάταξη, ο αιτών πρέπει να έχει κινήσει ενώπιον των εθνικών αρχών του την τακτική διαδικασία που προβλέπεται για τους αντιρρησίες συνειδήσεως. Η εξακρίβωση του κατά πόσον υπάρχει τέτοιου είδους διαδικασία εναπόκειται στις εθνικές αρχές βάσει των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως. Αν άτομο ευρισκόμενο στη θέση του A. L. Shepherd μπορούσε να κινήσει αυτή τη διαδικασία με εύλογες προοπτικές επιτυχίας, αλλά δεν το έπραξε, η γενική εισαγγελέας δεν βλέπει τον λόγο να του χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα λόγω διώξεως την οποία θα μπορούσε να είχε αποφύγει χωρίς να αποκηρύξει τις πεποιθήσεις του βάσει των εφαρμοστέων εθνικών κανόνων. Αντιθέτως, αν, ως εν ενεργεία στρατιωτικός, δεν είχε τη δυνατότητα να ζητήσει την υπαγωγή του στο καθεστώς των αντιρρησιών συνειδήσεως λόγω της αρνήσεώς του να μεταβεί στο Ιράκ, το γεγονός ότι δεν υπέβαλε σχετική αίτηση δεν μπορεί να επηρεάσει την αίτησή του για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα.

Τέλος, το Bayerisches Verwaltungsgericht München ζήτησε να διευκρινιστεί αν η ατιμωτική αποστρατεία κατόπιν της επιβολής στερητικής της ελευθερίας ποινής και ο συνακόλουθος κοινωνικός οστρακισμός και δυσμενής αντιμετώπιση συνιστούν πράξεις διώξεως κατά την έννοια της οδηγίας. Ως προς το ζήτημα αυτό, η γενική εισαγγελέας έκρινε ότι το καθεστώς του πρόσφυγα μπορεί να χορηγηθεί μόνον όταν υπάρχει σχέση μεταξύ πράξεως διώξεως και λόγου διώξεως. Όλοι οι μετέχοντες στη διαδικασία που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο (συμπεριλαμβανομένου του A. L. Shepherd) δέχονται ότι τα κράτη μπορούν να επιβάλλουν κυρώσεις στο στρατιωτικό προσωπικό που αρνείται να εκπληρώσει περαιτέρω στρατιωτική θητεία, εφόσον η λιποταξία του δεν οφείλεται σε βάσιμους συνειδησιακούς λόγους και υπό την προϋπόθεση ότι οι κυρώσεις και οι συναφείς διαδικασίες πληρούν τα διεθνή πρότυπα. Συναφώς, φρονεί ότι είναι σκόπιμο να δοθεί απάντηση στο συγκεκριμένο ερώτημα μόνον εάν οι εθνικές αρχές καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι δεν ήταν βάσιμη η πεποίθηση του A. L. Shepherd ότι ήταν πιθανό να διαπράξει εγκλήματα πολέμου αν προωθούνταν στο Ιράκ. Η παραπομπή σε στρατοδικείο ή/και μια ατιμωτική αποστρατεία ασφαλώς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Εντούτοις, ο αιτών πρέπει να αποδείξει ότι τα εν λόγω μέτρα εισάγουν διακρίσεις αυτά καθεαυτά ή ότι εφαρμόζονται κατά τρόπο εισάγοντα διακρίσεις. Δεδομένου ότι ο A. L. Shepherd προβάλλει ότι είναι μέλος ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, προκειμένου να γίνει η σχετική αξιολόγηση είναι απαραίτητο να εξεταστεί αν υπάρχουν κοινωνικές ομάδες στις ΗΠΑ, οι οποίες να

είναι παρεμφερείς με αυτή στην οποία ισχυρίζεται ότι ανήκει ο A. L. Shepherd διότι βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, αν είναι πιθανότερο η ομάδα στην οποία ισχυρίζεται ότι ανήκει να αντιμετωπίσει διακρίσεις και αν τυχόν προφανής διαφορετική μεταχείριση μπορεί να δικαιολογηθεί. Ελλείψει ενδείξεων στη δικογραφία όσον αφορά διακρίσεις αυτού του είδους στην προκειμένη περίπτωση, εναπόκειται στις εθνικές αρχές να προβούν στην απαραίτητη λεπτομερή αξιολόγηση των γεγονότων και των περιστάσεων προκειμένου να εξακριβώσουν κατά πόσον τούτο ισχύει.

Είναι αδύνατον να κριθεί *in abstracto* αν τυχόν ποινική δίωξη είναι δυσανάλογη ή μεροληπτική ή αν η ποινή που τυχόν θα επιβληθεί στον A. L. Shepherd, σε περίπτωση που καταδικαστεί για λιποταξία, θα είναι δυσανάλογη και, κατά συνέπεια, αν είναι εφαρμοστέα η οδηγία. Προκειμένου να αξιολογηθεί, γενικώς, αν η ποινική δίωξη ή η επιβολή ποινής για λιποταξία είναι δυσανάλογη, είναι απαραίτητο να εξεταστεί αν οι εν λόγω πράξεις υπερβαίνουν το μέτρο που είναι απαραίτητο προκειμένου το οικείο κράτος να ασκήσει το νόμιμο δικαίωμά του να διατηρεί ένοπλες δυνάμεις. Σε τελική ανάλυση, τα ζητήματα αυτά πρέπει να αξιολογηθούν από τις εθνικές αρχές με γνώμονα τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο. Έργο του γενικού εισαγγελέα είναι να προτείνει στο Δικαστήριο, με πλήρη ανεξαρτησία, νομική λύση για την υπόθεση που του έχει ανατεθεί. Η υπόθεση τελεί υπό διάσκεψη στο Δικαστήριο. Η απόφαση θα εκδοθεί αργότερα.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημερώσεως, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) των προτάσεων δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα CURIA κατά την ημερομηνία αναπτυξέως τους

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Στιγμιότυπα από την ανάπτυξη των προτάσεων διατίθενται από το ["Europe by Satellite"](#) ☎ (+32) 2 2964106